

МОНІТОРИНГ МИРНИХ ЗІБРАНЬ

"МОЛИТОВНА ВАРТА ЗА УКРАЇНУ ПРОТИ
ЛЮДИНОНЕНАВИСНИЦЬКИХ ІДЕОЛОГІЙ"

"ТРАНС*МАРШ 2018"

Розділ I. Трансмарш

Місце проведення зібрання: Площа перед виходом із станції метрополітену “Університет” (бульвар Тараса Шевченка).

Попередньо місце зібрання, Михайлівська площа, було анонсоване у соціальній мережі Фейсбук. Згодом, як повідомили спостерігачам ОЗОН працівники поліції, після переговорів між працівниками поліції та організаторами/ками місце збору було змінено на адресу - вул. Володимирська, 60 (“Червоний корпус КНУ ім. Шевченка”).

Тим не менше, одразу перед самим зібранням місце збору учасників/ць було змінено, як зазначили організатори/ки, за проханням Національної поліції втретє - на площу перед входом у метро “Університет”.¹ Про зміну місця зібрання учасників/ць повідомляли також публічно у мережі Фейсбук.² Тим не менше, спостерігачі/ки ОЗОНу фіксували прибуття частини учасників/ць, які не встигли дізнатися про зміну, на вулицю Володимирську.

Дата: 18.11.2018

Тематика зібрання: (назва зібрання за наявності).

“Транс*марш 2018: День пам’яті трансгендерних людей”

Свої вимоги організатори опублікували на сторінці події у соціальній мережі Фейсбук:

“Тому 18 листопада ми виходимо на марш, щоб заявити про незгоду з таким станом речей та оголосити свої вимоги.

Ми вимагаємо від МОЗ, МВС та інших відповідальних державних установ:

* оприлюднення плану впровадження МКХ-11 в Україні з чітко зазначеними кроками та термінами їх виконання;

* затвердження нового клінічного протоколу з медичної допомоги трансгендерним людям;

* зняття заборони на усиновлення/удочеріння для трансгендерних людей;

¹ Заява НГО “Інсайт”: <https://bit.ly/2qU8Seg>

² <https://bit.ly/2Q7ULk2>

* включення ознаки гендерної ідентичності до законодавства про протидію дискримінації;

* включення гендерної ідентичності до переліку ознак, за якими прояви насильства мають розглядатися як злочини на ґрунті ненависті.

Марш ініційовано громадською організацією "Інсайт". Ми закликаємо трансгендерних людей та союзниць і союзників долучатися до маршу та вносити додаткові пропозиції щодо його повістки."³

Тривалість спостереження громадськими спостерігачами: 10:30 - 13:00.

Тривалість зібрання : 12:00 - 12:15.

Кількість осіб на зібранні: близько 50 осіб.

Кількість поліції: близько 50 правоохоронців (серед них групи превентивної комунікації, патрульна поліція, поліція особливого призначення та працівники ГУНП у м. Києві).

Тим не менше, також спостерігачами було зафіксовано наявність груп резерву Національної поліції на вулиці Терещенківській (а саме спецтранспорт, 4 автобуси із поліцією особливого призначення) біля місця проведення Транс*маршу та "Молитовної варти за Україну проти людиноненависницьких ідеологій".

Загальний короткий опис подій.

Після повідомлення про зміну локації учасники/ці рушили до метро Університет бульваром Тараса Шевченка. Про зміну локації учасники/ці та організатори/ки також намагалися повідомити і тих учасників/ць, хто не встиг дізнатися і йшов у напрямку Червоного Корпусу.

³ <https://www.facebook.com/events/2162258674093239/>

Коли група учасників/ць Транс*маршу розташувалися на площі біля виходу із станції метро “Університет”, близько 15 працівників поліції особливого призначення створили перед ними живий ланцюг, через який вибірково відбувався пропуск людей. Варто зауважити, що станція метрополітену весь час проведення акції продовжувала роботу у звичному режимі. Також не були перекриті входи та виходи із Ботанічного саду.

Всіх, хто хотів пройти через живий кордон поліції запитували напрямком.

Проведення фільтраційних заходів спостерігачами/ками не було зафіксовано.

На місці знаходились 2 представників/ць Червоного Хреста,

О 12:01 з боку проїжджої частини поблизу площі до краю тротуару, де вже збиралися учасники/ці Транс*маршу, було кинута димові шашки (спостерігачами зафіксовано 3 штуки), що створило проблеми для руху громадського транспорту. Через декілька хвилин було вдруге та втретє кинута димові шашку. Спостерігачами/ками “ОЗОН” не було зафіксовано, ким були вчинені ці дії та точну траєкторію руху шашок.

У цей час кількість працівників поліції збільшилася, близько 10 поліцейських з поліції особливого призначення ущільнили ланцюжок та почали відтісняти учасників/ць Транс*маршу до вестибюлю метрополітену. Під час згаданих подій на площі постійно перебували близько 20-ти

представників/ць контрзібрання, які скандували гасла, зверталися до учасників/ць Транс*маршу, наближалися до поліції. Деякі представники контрзібрання робили спробу пройти через кордон. Також спостерігачами/ками були зафіксовані випадки штовханини між учасниками контрзібрання та поліції.

Після того як поліція повідомила організаторам/кам, що не зможе забезпечити безпеку зібрання Олена Шевченко звернулася до учасників/ць акції через мегафон з проханням спускатися в метро.

Коли учасників/ць зібрання працівники поліції силою заштовхнули в метро, підійшли декілька груп людей в балаклавах із прапорами з написами «Катехон» та «Традиція і порядок», що скандували гасла. Згодом ці групи почали повертатися, з їх слів, назад до Червоного Корпусу КНУ. Поліція загородила вхід в метро, що обурило третіх осіб, яким це створювало

незручності. Подекуди поліціанти пропускали третіх осіб в метро, не дозволяючи зайти учасникам/цям контракції (втім частина із учасників контрзібрання пройшла кордон поліції та спустилася на платформу).

Двоє спостерігачів/ок “ОЗОН” вирушили разом із учасниками/цями на ескалаторі. На платформі організатори/ки зібрання проінструктували учасників/ць їхати по домівках або до інших безпечних місць, але не ближче ніж станція метро КПІ, зважаючи “на небезпеку нападів” з боку опонентів зібрання. Варто зазначити, що поліція не супроводжувала учасників/ць зібрання до безпечних місць відходу. Загалом організацією процесу відходу займалися безпосередньо самі організатори/ки. Також на платформі знаходилися у цей час представники контрзібрання.

Спостерігачами/ками не було зафіксовано незаконний дій з боку учасників/ць Трансмаршу та дій , що могли спровокувати конфліктну ситуацію або порушення законодавства зі сторони учасників зібрання, співробітників правоохоронних органів, третіх осіб.

Напад: близько 12:15 на 2-х дівчат, які зазначили у коментарі, що не були учасницями Транс*маршу, було здійснено напад недалеко від переходу по бульвару Шевченка. Спостерігачами було зафіксовано як ці двоє осіб з криками забігли до переходу, де їм надали допомогу представники/ці "Червоного Хреста". Одразу за потерпілими в переході з'явилися інші люди, багато з яких негативно висловлювалися щодо дівчат і вступали в перепалку з поліцією діалогу, яка теж оперативно з'явилася у переході. Через хвилин 3-5 після початку конфлікту до переходу зайшло приблизно 10 поліцейські полку поліції особливого призначення ГУНП у м. Києві.

Напад: На розі вулиці Володимирської і бульвару Шевченка було здійснено напад на канадського журналіста Майкла Колборна. Молодик в куртці кольору хакі накинувся на журналіста і побіг в бік будівлі Опери. Через дорогу, біля Червоного Корпусу і в парку Шевченка знаходились поліція діалогу і патрульна поліція, які не відреагували на інцидент. У чоловіка були розбиті окуляри, поранене обличчя. Він повідомив спостерігачам/кам "ОЗОН", що був на зібранні як журналіст, після чого на нього напали він зробив фото, які може показати поліції.

Вигуки та скандування учасників/ць зібрання:

"Права людини - понад усе"

Плакати:

"Мовчатимеш — прийдуть й за тобою"

"Трансфобія вбиває; людяність, рівність, неупередженість рятують життя"

"Transphobia must be stopped / Трансфобія має бути зупинена"

"Queer Monsters Eat The Rich"

"Маємо право бути собою"

Розділ II. Контрзібрання.

Місце проведення зібрання:

площа біля пам'ятника Тарасу Шевченку навпроти КНУ ім. Шевченка.

Дата: 18.11.2018

Тематика зібрання (назва зібрання за наявності).

Назва: "Молитовна варта за святість нашого народу, на захист суспільства від людиноненависницьких ідеологій, за охорону духовного світу дитини".

Зазначений у події опис:

"Благословенні українці!

Кличемо вас на мирне зібрання, де священнослужителі та миряни різних конфесій і деномінацій молитимуться за збереження суспільного миру, подолання ворожнечі, яку спричиняють масштабні антисімейні акції пропаганди збоченого способу життя!"⁴

Тривалість спостереження громадськими спостерігачами: 10:30 - 12:30.

Тривалість зібрання : 10:00 - 13:00

Кількість осіб на зібранні: близько 150

Кількість поліції: близько 50 (серед них групи превентивної комунікації, патрульна поліція, працівники ГУНП у

⁴ <https://www.facebook.com/events/335847847215211/>

м. Києві, поліція особливого призначення)

Також спостерігачами було зафіксовано наявність груп резерву Національної поліції на вулиці Терещенківській (а саме спецтранспорт, 4 автобуси з поліцією особливого призначення)

Протягом проведення контрзібрання безпосередньо біля місця проведення знаходилися близько 10 представників ГУНП у м. Києві і 6-ро працівників груп превентивної комунікації. Крім того, парк постійно патрулювався представниками ГУНП у м. Києві. Постійно знаходилися поліціанти і на розі бульвару Шевченка і Володимирської.

Загальний короткий опис подій.

Близько 10:30 перша група спостерігачів/ок прибула на місце контрзібрання, яке напередодні було анонсоване у соціальних мережах⁵ та прокомунікувала про проведення громадського спостереження представнику організаторів та деяким учасникам. На момент початку спостереження на площі вже зібралося близько 70 учасників/ць зібрання “Молитовна варта [...]”. На місці знаходилася звукопідсилювальна техніка. Спікери/ки виголошували промови, також учасники/ці співали пісні. Серед спікерів були і народні депутати України. Зокрема присутній Ігор Луценко звернувся до

учасників/ць не застосовувати насилля до учасників/ць Транс*маршу, який мав відбутися біля КНУ ім. Шевченка. Близько 11:30 на площі зібралося близько 150 осіб.

Об 11:45 поліцейські, що стояли біля червоного корпусу КНУ рушили у сторону станції метро “Університет”, де на перетині вулиці Володимирської та бульвару Тараса Шевченка стояла група людей, які, за спостереженнями, прямували на Транс*марш. Близько

⁵ <https://www.facebook.com/events/335847847215211/>

11:46 близько 10-ка учасників зібрання вирушили до перехрестя вулиць Володимирської та бульвару Тараса Шевченка, звідки, після комунікації із поліцією, повернулися до площі.

Тим не менше, після близько 12 год групи учасників/ць контрзібрання починають рухатися до станції метрополітену “Університет”. Також у цей час ведучий зібрання повідомив через мікрофон, що Транс*марш проходитиме бульваром Тараса Шевченка та запросив учасників/ць передислокуватися до бульвару, що “продемонструвати свою незгоду”.

Проте в цей же момент йому підказали, що зібрання не буде нікуди рухатися, тож тих, хто вже сформувався в колони, він просив залишатися на місцях. У цей час контрзібрання розділилося: частина учасників (близько 50 осіб) почала рухатися до станції метро “Університет”, решта продовжила зібрання біля пам’ятника Тарасу Шевченку.

Епізоди: близько 12:30 спостерігачами було зафіксовано початок сутички між представниками поліції та декількома учасниками контрзібрання біля входу в Ботанічний сад поблизу Інституту ім. Богомольця. Близько десяти правоохоронців поліції

особливого призначення намагались не пропустити 6 осіб зі сторони парку. Конфлікт завершився словесною перепалкою, після якого учасники контрзібрання повернулися до виходу зі станції метро “Університет”.

Гасла:

“Слава Україні! Героям слава!”

“Слава Ісусу Христу! Навіки Слава”

Вигуки та скандування учасників/ць контрзібрання (біля м. Університет):

“Ганьба”

“Геть підарасів”

“Слава нації! Смерть ворогам!”

Плакати та банери:

“Ні усиновленню дітей трансгендерами ”

Серія плакатів “Було/Стало” про країни Франції, Німеччини, Британії, Швеції.

“Існує дві статі та перелік психічних розладів” (підпис знизу “Катехон”)

“Українських дітей у родини. Трансгендерів на терапію” (підпис знизу “Катехон”)

“Трансвеститам лікування, а не всиновлення дітей!”

Розділ III. Короткий опис дій правоохоронних органів.

Як повідомили спостерігачам/кам представники груп превентивної комунікації ГУНП у м. Києві, комунікація із організаторами/ками обох зібрань проводилася напередодні. Зокрема, було організаторам Транс*маршу 2018 було запропоновано змінити місце проведення заходу з Михайлівської площі на локацію біля КНУ ім. Т.Шевченка (вул. Володимирська, 60).

Як зазначалося вище, на момент початку моніторингу охорону публічного порядку на “Молитовній варті за Україну [...]” забезпечували близько 50-ти правоохоронців безпосередньо поблизу місця зібрання. Крім того, спостерігачами/ками було зафіксовано наявність груп резерву на вулиці Терещенківській (4 спецавтобуси із працівниками поліції особливого призначення). Протягом проведення контрзібрання безпосередньо біля місця проведення знаходилися було близько 10 представників ГУНП у м. Києві і 6-ро працівників груп превентивної комунікації. Крім того, парк постійно патрулювався представниками ГУНП у м. Києві. Постійно знаходилися поліціанти і на розі бульвару Шевченка і Володимирської.

Орієнтовно з 11:00 частина правоохоронців (близько 20 осіб) до 11:45 перебували біля входу до КНУ ім. Т.Шевченка. Близько 11:45 зазначені правоохоронці (у яскравих жилетах жовтого кольору) перейшли по тротуару на перетин вулиці Володимирської та бульвару Тараса Шевченка. За ними вирушила перша група учасників “Молитовної варті за Україну [...]”. На розі вулиці останні були зупинені поліцейськими, які звернулися з проханням повернутися до місця проведення акції біля пам’ятника Тарасу Шевченку.

Згодом частина правоохоронців ГУНП у м. Києві, серед них і представники груп превентивної комунікації, поліція особливого призначення рушили до площі біля станції метро “Університет”.

Як зазначили організатори Транс*маршу, місце проведення маршу було змінене на прохання самих правоохоронців.

На місці збору учасників/ць Транс*маршу поліція особливого призначення створила живий ланцюжок з 14 поліцейських, щоб відгородити учасників зібрання від контрзібрання. Близько 12:00 кількість працівників поліції збільшилася, близько 10 поліцейських з поліції особливого призначення ущільнили ланцюжок та почали силою відтіснити учасників/ць Транс*маршу до вестибюлю метрополітену.

Варто зазначити, що ці дії відбувалися без належної комунікації причини припинення зібрання. Працівники поліції не пояснили організаторам причини припинення зібрання, а також не подбали про належну організацію безпечного відходу учасників/ць зібрання.

Спостерігачка "ОЗОН" під час відходу учасників/ць на платформі станції метрополітену спитала у поліцейського, чи будуть вони супроводжувати учасників маршу до безпечних місць відходу. Як зауважив поліцейський, вказані дії, на його думку, не є необхідними, оскільки "все закінчилося нормально", "нікого не побили". Також поліцейські не були в змозі відповісти на питання учасників/ць про, що саме відбувається, куди учасники/ці прямують. У коментарі спостерігачці "ОЗОН" організаторки Транс*маршу повідомили, що не можуть однозначно оцінити комунікацію із працівниками поліції під час самої акції. Загалом, вони зазначають, що представники поліції особливого призначення зверталися до організаторок у грубій формі та без пояснень говорили, що "акція закінчена".

Епізоди: Одразу після надання канадському журналісту Майклу Колборну медичної допомоги поблизу місця нападу на нього, поліцейські груп превентивної комунікації підійшли з метою дізнатися деталі інциденту. Поліцейські не володіли англійською мовою на достатньому для отримання необхідної інформації рівні, тож попросили допомоги з перекладом громадського спостерігача "ОЗОН", що в цей час спілкувався з журналістом англійською. Спостерігач "ОЗОН" переклав поліцейським інформацію щодо нападу, яка їх цікавила, вони запропонували постраждалому журналісту подати заяву про напад в поліцію. Журналіст погодився. Одразу після цього підійшов працівник патрульної поліції, що володів англійською на достатньому рівні аби спілкуватися з журналістом, але все одно попросив про допомогу з перекладом спостерігача "ОЗОН".

Варто також зазначити, що спостерігачами\ками “ОЗОН” не було зафіксовано присутності на місці груп документування Національної поліції, яка могла б фіксувати правопорушення, що мали місце. Крім того, не було зафіксовано належної реакції поліцейських (наприклад, спроби затримати нападника) на напади, які відбувалися неподалік від співробітників поліції.

Досі проблемою залишається виконання поліцейськими вимоги закону щодо носіння на однострої нагрудного знаку із зазначенням номеру спеціального жетона. Нагадаємо, що відповідно до статті 20 ЗУ «Про Національну поліцію»:

«На однострої поліцейського розміщується нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона. [...] Поліцейським підрозділу спеціального призначення

номер нагрудного знаку додатково зазначається на однострої і на шоломі таким чином, щоб його було можливо прочитати або зафіксувати за допомогою технічних засобів, крім випадків, коли такі поліцейські відповідно до рішень уповноважених осіб поліції виконують завдання в режимі секретності».

Також формений одяг частини поліцейських не містив шеврону із позначенням належності до підрозділу (у частини патрульних екіпірування перекривало наявні шеврони), що є грубим порушенням “Правил носіння однострою” (затверджених наказом МВС України 19.08.2017 №718. Відповідно до цих правил:

«Поліцейському забороняється: [...] носіння предметів однострою без знаків розрізнення та планшетів для ідентифікації особи як поліцейського»).

Перебування на місці проведення зібрання поліцейських із закритими обличчями, без належного маркування і можливості подальшої ідентифікації не сприяє побудові довіри між поліцією та

учасниками зібрань, а також може слугувати одною із причин до зростання рівня конфліктності.

Охорона здоров'я.

“Червоний Хрест”

Швидка медична допомога
ДСНС

Двом постраждалим від нападу з перцевим балончиком була надана домедична допомога представниками/цями “Червоного Хреста”, а згодом - медична допомога - бригадою швидкої допомоги на метро Університет.

Канадському журналісту, на якого було здійснено напад, була також надана допомога представниками/цями “Червоного Хреста” біля місця нападу на розі бул. Шевченка та вул. Володимирської.

Розділ V. Висновки та рекомендації.

Всі мають право збиратися мирно, і поліція зобов'язана сприяти реалізації права на свободу зібрань всіх груп в суспільстві, для того щоб кожна людина могла брати участь в різноманітних формах вираження думки в громадських місцях. **Забезпечення права на свободу мирних зібрань може виявитися непростим завданням для влади.** Особливу складність це завдання становить для поліції, яка несе основну відповідальність за забезпечення можливості провести зібрання і разом з тим підтримання громадського порядку.

Попри все поліція повинна сприяти проведенню усіх мирних зібрань, у тому числі і стихійних і одночасних зібрань, а також контрдемонстрацій. **Вона зобов'язана захищати учасників зборів, дозволяючи їм вільно висловлювати свої погляди в межах видимості та чутності аудиторії, до якої вони хочуть звернутися.**

У багатьох випадках в Україні ЛГБТІ досі змушені терпіти активний, часто насильницький опір своїй присутності в публічному просторі. Поліції необхідно виділяти достатні ресурси для сприяння проведенню зборів ЛГБТІ на рівні з будь-якими іншими групами, а також для забезпечення безпеки учасників. **Захист права на мирні зібрання має вирішальне значення для створення толерантного і плюралістичного суспільства, в якому можуть мирно співіснувати різні групи.**

На нашу думку, під час проведення "Транс*маршу 2018" Національна поліція України **не доклала достатньо зусиль для належного захисту зібрання та недостатньо посприяла можливості проведення цього заходу.** Результатом неналежної організації охорони публічного порядку на цьому зібранні **стало припинення акції та унеможливлення реалізації її учасниками/цями своєї свободи мирних зібрань.**

Відповідно до вказаних висновків було сформульовано наступні рекомендації:

Національній поліції України

1. Сприяти реалізації права громадян на свободу мирних зібрань. У випадку обмеження цього права - надавати учасникам/цям зібрання чи організаторам обґрунтовані пояснення причин такого обмеження. Будь-яке надмірне втручання у свободу мирного зібрання має бути на належному рівні артикульоване правоохоронцями.
2. Забезпечити та підтримувати під час зібрання належний рівень комунікації між підрозділами поліції, що залучаються до охорони громадського порядку та організаторами/ками зібрання, задля ефективного реагування на непередбачувані ситуації та незаконні дії, які загрожують безпеці учасників/ць зібрання.
3. Забезпечити ретельне, об'єктивне та неупереджене розслідування нападів на учасників/ць Транс*маршу, журналістів, що працювали на місці подій та третіх осіб.
4. Опрацювати усі наявні матеріали (камери відеоспостереження, оперативна зйомка, бази даних МВС, покази свідків) з метою неупередженої перевірки версій щодо намірів та мотивів нападів, що сталися під час проведення "Транс*маршу 2018". Окрему увагу при кваліфікації протиправних дій приділити диспозиціям статті 161 Кримінального Кодексу «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками».
5. Взяти під належний контроль дотримання співробітниками НПУ, що залучаються до охорони громадського порядку під час мирних зібрань, правил носіння однострою та ЗУ "Про Національну поліцію України" у тих частинах, що стосуються носіння знаків розрізнення та спеціального жетона.
6. Докласти зусиль щодо найшвидшого маркування елементів пасивного захисту поліцейських, яке дозволяє ідентифікувати кожного конкретного поліцейського під час охорони

громадського порядку відповідно до Керівних принципів ОБСЄ щодо свободи мирних зібрань та законодавства України.

7. Провести службове розслідування за фактом неналежного виконання службових обов'язків щодо організації охорони публічного порядку під час проведення мирної акції "Транс*марш 2018", враховуючи, що порушення громадського порядку мали місце на території, яка 18.11.2018 контролювалася спеціально визначеною кількістю спеціально призначених для цього працівників поліції та стосовно осіб, які знаходилися під охороною цих працівників поліції.

Звіт підготували

Галан Любов
Наталія Дерев'янка
Юлія Назаренко
Катерина Помазанна
Анастасія Нагірняк
Іван Голод
Олександра Губарева
Тарас Білоус
Олександра Дзигал
Семен Кіпніс

Експертна підтримка:

**Олег Мартиненко - експерт-поліцейст, керівник аналітичного напрямку УГСПЛ,
директор Центру досліджень правоохоронної діяльності.**

Фото, що були використані у звіті: група громадського спостереження "ОЗОН"

**У випадку будь-яких питань щодо звіту звертайтеся, будь ласка, на електронну пошту
ozon.monitoring@gmail.com**

